

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

POLITICKÝ VÝVOJ NA KARLOVARSKU PO ROCE 1918.

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Matouš David

Historie pro vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Breitfelder, Ph.D

Plzeň, 2013

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Karlovy Vary, 10. července 2013

.....

vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval PhDr. Miroslavu Breitfelderovi, Ph.D, za jeho obětavý přístup, podnětné rady a času, který mi během formování této práce věnoval.

SOUHRN

V této práci, zabývající se politickým vývojem na Karlovarsku kolem roku 1918, v éře vznikající první republiky, se střetávaly koncepty dvou ideologií (přesněji řečeno dvou politických zájmů, proklamované jako zájem národní) silně ovlivněné nacionalismem na obou stranách.

Tato práce nechce obhajovat praktiky vznikajícího Československého státu ani jedno straně odsoudit pokus o secesi tzv. sudetských Němců v rámci jejich práva na národnostní sebeurčení, profilované vznikem Deutschböhmen. Chce objektivně formulovat vývoj politický, ale současně také společenský.

Cílem práce je poukázat na negativní vliv Nacionalismu, ať už českého nebo německého, který nepřipouštěl politický ani jiný kompromis. A co je vůbec nejhorší, mnohdy se za něj platilo tím nejcennějším, a to lidským životem.

Toto téma jsem si vybral z jediného prostého důvodu, vrůstající Nacionalismus je opět velice aktuální a nejen na Karlovarsku. Jeho sílící tendence ovlivnit společnost nápadně připomínají situaci dob minulých, která vyústila v tak neblahý a smutný konec, několik set let trvajícího, nebojím se říci ve směs kladného vztahu mezi občany jedné země, avšak různých etnik.

Tuto práci bych chtěl věnovat všem obětem nelidského šovinismu korespondujícím s nemorálním nacionalismem.

SUMMARY

This work deals with a political development in Karlovy Vary region in about 1918, in the period of the beginning of the first republic, where concepts of two ideologies met (to be more exact two political interests, proclaimed as national interests met) while both of them were strongly influenced by nationalism.

This work does not want to defend sharp practice of the arising state of Czechoslovakia nor condemn the attempt of secession of the so called Sudeten Germans within their right of national self-determination profited by arising of „Deutschbohmen.“ It wants to formulate a political development as well as a social development at the same time.

The aim of this work is to point out a negative effect of Nationalism, whether it was Czech or German, which did not admit a political or another compromise. Moreover, the worst thing is that they often paid for it with the most valuable thing, with a human life.

I chose this theme for one simple reason and that is the growing Nationalism which is now very topical again, not only in Karlovy Vary region. Its growing tendency to influence the society strikingly resembles the situation of past times which resulted in such a harmful and sad end, a few hundred years lasting relation, I dare to say a quite positive relation among the citizens of one country but of different ethnic groups.

I would like to give this work to all victims of inhuman chauvinism corresponding to immoral nationalism.

OBSAH

1 ÚVOD	1
2 CÍL PRÁCE	2
3 NACIONALISMUS, JAKO OSTNATÝ DRÁT NA CESTĚ K POROZUMĚNÍ	3
3.1 Charakteristika	3
3.2 Stručný nástin počátků nacionalismu.....	4
3.3 Národnostní složení v ČSR.....	4
3.4 Projevy nacionalismu na Karlovarsku.....	5
3.5.1 Nastolení Československé státní moci.....	6
3.5.2 Karlovy Vary během 4. března 1919.....	7
3.5.3 Relativní klid.....	7-8
3.5.4 První náznaky spolupráce.....	8-9
3.6 Projevy nacionalismu neustávají.....	9-10
4 DEUTSCHBÖHMEN	10-11
4.1 Secese.....	11
4.2 Deutschböhmen jako státní celek a volání po samostatnosti.....	11-12
4.3 Deutsch-Österreich.....	12-13
4.4 Politický konec Deutschböhmen.....	13
4.5 Znepokojenost ČSR.....	13-14
5 POLITICKÝ VÝVOJ NA KARLOVARSKU	14
5.1 Profil DSAP na její politické působení na Karlovarsku.....	15-16
5.1.1 Období 19. století a 20. století do r. 1918.....	15-16-17
5.1.2 Období 1918-1928.....	17-18
5.1.3 Založení KSC a politické působení na Karlovarsku.....	20-21
5.2 BdL.....	21
6 NEGATIVISTICKÉ STRANY	22
6.1 DNP.....	22-23

6.2 DNSAP.....	23-24
7 SPOLKY.....	25-26
8 ZÁVĚR.....	27
9 SEZNAM LITERATURY.....	28-29-30
10 PŘÍLOHY.....	30-31-32-33

1 ÚVOD

Když se prezident republiky Tomáš G. Masaryk dne 22. prosince 1918 vrátil do vlasti, pronesl v Národním shromáždění poselství, v němž se také zásadně vyjádřil k otázce postavení sudetských Němců v novém státě a k jejich požadavkům. Řekl tehdy, že „*území obývané Němci je území naše a zůstane naším. (...) My jsme vytvořili náš stát; tím se určuje státoprávní určení našich Němců, kteří původně přišli do země jako emigranti a kolonisté. Máme plné právo na bohatství našeho území nezbytný pro průmysl náš i našich Němců mezi námi. My nemůžeme obětovat naše značné menšiny české tzv. německém území.*“ Po těchto jasných a jednoznačných slovech nabídl Masaryk ve svém projevu vzápětí ruku ke spolupráci. „*My jsme také přesvědčení, že hospodářský úspěch určuje naše německé krajany k nám. Závisí na nich, aby se k nám postavili správně. (...) Přeji si upřímně, abychom se co nejdříve dohodli. Přiznávám se, (...) nám je těžko zapomenout, že naši Němci dávali nejuživější kontingent pangermanismu. Ale přesto je přijmeme rádi, jestliže se rozhodnou ke spolupráci. Nikdo nám nemůže zablýžet, budeme-li po tolika trpkých zkušenostech opatrní, ale ujišťuji, že minority v našem státě budou požívat úplných národních práv a občanské rovnoprávnosti. (...) My nikdy nepřipustíme secesi našeho smíšeného severu. Vybudováním opravdové demokratické samosprávy máme vhodný prostředek pro rozřešení národní otázky*“ (Masaryk, 2003, str. 29-30).

2 CÍL PRÁCE

Hlavním cílem je představit politický a s tím související i společenský vývoj na Karlovarsku během a po roce 1918. Bylo však nutné v některých případech obsahově zasáhnout i před tento rok. Avšak, abych nemátl hlavně sám sebe a pevně se držel svého stanoveného cíle, zanechal jsem svůj původní název i přes tento fakt. Tento rok je z několika ohledů nesmírně symbolický a sám slouží jako jakýsi styčný bod či odrazový můstek k mapování nově se rodící historické etapy lidských a také politických dějin. Je to symbolický mezník mezi končící epochou a epochou nově vznikající, což už samo o sobě je nesmírně fascinující.

Proto se rok 1918 stává de facto i jedním z mých cílů, chtěl bych nahlédnout pod pokličku rodící se politické kultury na Karlovarsku. Průzkumem záměrně upřednostňovaného regionu se chci blíže dostat k tehdejšímu obyvatelům a tím důkladněji zmapovat politický i společenský vývoj v rámci nově vznikající státní moci, kdy je nutno podotknout, že tato státní moc nemusela být jednoznačně reprezentovaná vznikajícím Československem. Narážím tím na fakt, že zde po určitou dobu, myslím tím hlavně v pohraničí a tedy na Karlovarsku, působila současně s rodící se První republikou tzv. provincie pod názvem Deutschböhmen, která měla nesmírnou podporu tehdejšího obyvatelstva. Měla šanci na úspěch či byla životaschopná? I toto bych si dovilil v mé práci lehce nařknout, neodvážím se však zaujmout jednoznačné stanovisko. Jde mi spíše o z mapování tohoto politického subjektu a jeho historický význam pro Karlovarský kraj.

Posledním cílem, který bych však rád úspěšně dokončil a který se pomalu a jistě stává, od chvíle kdy začínám více a do hloubky pronikat k této problematice, mou prioritou a tou jest Nacionalismus.

Kde bral tak silnou podporu? Kdo utvářel zázemí, které vyústilo v tak neslavný konec, kterým byl odsun našich spoluobčanů a tím ukončil soužití našich národů? O tom co se dělo před odsunem ani nemusím zmiňovat.

Nacionalismus a jeho nekompromisní vliv na politický a kulturní život. Na utváření smutných kapitol našich dějin a tím i historického odkazu zde na Karlovarsku.

3 NACIONALISMUS, JAKO OSTNATÝ DRÁT NA CESTĚ K POROZUMĚNÍ

Začal bych svou práci charakteristikou Nacionalismu, která může sloužit jako jakési vodítko či pevné jádro mé práce. Dále se chci zaměřit na projevy Nacionalismu na Karlovarsku a tím otevřít prostor, pro mou další kapitolu a tou je politický vývoj v Deutschböhmen.

3.1 CHARAKTERISTIKA

Pro charakteristiku jsem zvolil člověka, který tuto dobu vnímal velice citlivě a s jeho formulací se nejvíce ztotožňuji. Tím člověkem není nikdo jiný, než sociolog a filozof Emanuel Rádl. Pro ukázkou jsem zanechal i jeho dobovou formulaci.

Slovo nacionalismus má různý v různých zemích; nacionalismus, o který jde v dnešním Německu, možno nazývat „kmenovým“.

Vyložím věc stručně.

1. Lidé se rozlišili v rasy podle svých vlastností *přírodních*, tj. tělesných, fyziologických, charakterových. Jsou to předně veliké rasy jako běloši, černoši, mongolové, indiáni, malajci; ty se zase dělí na rasy drobnější. *Rasy jsou dány přírodou*, rasovost je člověku vrozena, jest pro něho osudem.

2. Lidé se také rozlišují v *kmeny*: kmeny indiánské (Siouxové, Aztékové atd.), kmeny z nichž povstali Čechové (Pšované, Zličané atd.); dále velké kmeny jako Germáni, Slované, Keltové atd. Kmen je na přechodu mezi *přírodní* rasou a *kulturním* národem: členové kmene předpokládají někdy společný původ z jednoho praotce, a žijí v instinktivním ovzduší způsobeném osudem, tj. ovzduší, daném jistými společnými vlastnostmi charakterovými a snad i tělesnými; obojí však se dají jen neurčitě vymezit. V tomto smyslu mají jakýs pudový >>cit sounáležitosti<<. Cítivají totiž mnohdy pudovou příbuznost k členům vlastního kmene a odpor k lidem kmenů druhých (k cizincům). Hranice kmene jako hranice rasy jsou dány přírodou a bývají mnohdy neurčité, protože jeden kmen na rozhraní přechází ve druhý (Slované a Germáni).

3. *Národ* v pravém smyslu slova (people, nation), jest *duchovní* jednotka lidstva; jest dán duchovní činností jednotlivců, tj. činností básníků, vědců, obchodníků, organizátorů, politických vůdců, mírovými smlouvami, přesnými státními hranicemi, politickým zřízením. *Nikoli příroda, nýbrž organizační mohutnost lidského ducha tvoří národy*. Všelíjaké kmeny indiánské, černošské, mongolské atd. nejsou ještě národem; Čechové byli a jsou národem jen pokud *jsou organizováni* v národ národní literaturou, politikou atd. (Rádl, 2003, str. 43-44).

3.2 STRUČNÝ NÁSTIN POČÁTKŮ NACIONALISMU

Začátky evropského nacionalismu je třeba hledat v období revolučních let 1848. O kterém se mluví především jako o „jaru národů“; ve skutečnosti však dokládá jednotu celého kontinentu. Revoluce tedy byla nadnárodní. Paradoxně však zároveň v mnoha zemích chtěla vytvořit moderní **národní stát**. Jedním rázem se v liberální solidaritě vzedmul evropský nacionalismus, vzápětí však upadl do rozbrojů a různic. Dalo by se říci, že tento neřešitelný rozpor náš politický obzor nepřekonal dodnes.

Dochované návrhy ze zasedání Říšského sněmu o sebeurčení národů pohřbila první ústava rakouské monarchie z r. 1849. Pod vlivem národnostně osvobozenického hnutí poslední třetiny 19. století se znovu vzedmula vlna národního sebeuvědomění.

Politické reprezentace jak na české, tak na německé straně využila situace a přenesla složité otázky o národnostních otázkách do politického podvědomí, které měly aktivizovat občanskou společnost (Seibt, 1996, str. 180-187).

3.3 NÁRODNOSTNÍ SLOŽENÍ V ČSR

Dne 15. února 1921 došlo na základě zákona č. 256/1920 Sb. ke sčítání lidu na území ČSR. Podstatným rozdílem od censu v r. 1910 (za Rakousko-Uherska) byla změna vymezení národní příslušnosti. Za Rakousko-Uherska byla národní příslušnost posuzována dle „obcovací řeči“. V r. 1921 bylo sčítání provedeno na základě nové definice národní příslušnosti, podle níž "národností jest rozuměna kmenová příslušnost, jejímž vnějším znakem jest zpravidla mateřský jazyk". Sčítání lidu poukázalo na podstatné změny v národnostním složení na území československého státu oproti sčítání v r. 1910.

Ukázalo se, že od posledního censu došlo ke skoro 4 % úbytku obyvatelstva německé národnosti. Změny měly několik příčin: 1. Němci měli vysoké válečné ztráty, 2. nízká porodnost u německého obyvatelstva, 3. výše zmíněná jiná sčítací metoda (Češi, kteří byli za Rakousko-Uherska zapisováni jako obyvatelstvo německé obcovací řeči, se podle nové definice přihlásili k české národnosti). Ve výsledku souhrn těchto důvodů znamenal úbytek obyvatelstva německé národnosti o skoro 426 000. Češi měli za stejné časové údobí nárůst obyvatelstva o 435 000, což znamenalo zvýšení o 5%. Výrazným znakem tohoto sčítání lidu bylo přihlášení téměř 30 000 Židů ke své národnosti a to především z řad německy mluvících občanů.

Census obyvatelstva ale především ukázal, že národnostní složení v československém státě bylo velmi komplikované. V ČSR chyběl jasně většinový národ, což se v průběhu let ukázalo jako jeden z klíčových faktorů při rozpadu první republiky v r. 1938. Češi sice se Slováci národnostní většinu, díky tzv. československému národu, vytvořili, ale ani jeden národ neměl sám o sobě většinový národnostní podíl. Čechů bylo v r. 6 750 000 a teprve se Slováci, kteří měli 1 993 000 obyvatel, tvořili cca 65 % obyvatelstva (Zatloukalová, 2008, str. 30)

3.4 PROJEVI NACIONALISMU NA KARLOVARSKU

V důsledku neochoty vzájemných ústupků došlo místo spolupráce k pasivitě a v prvním desetiletí 20. století bohužel v obou stranou nesnášenlivost. Zatím co politici byli skryti v parlamentech, politické spolky mezi sebou vedly národnostní spory za účasti a podpory obyvatel. Takovýto obraz panoval i na scéně Karlovarské oblasti. Nacionalismus se ve svých kořenech silně projevil na sklonku, tehdy nazývané, Velké války. Hlavně při jednáních o poválečném uspořádání Evropy. (Sborník Karlovarska, 1993, str. 158-159)

Německá strana využila tzv. právního vakua, tj. období mezi vyhlášením ČSR dne 28. října 1918 a konáním Pařížské konference o poválečných vztazích v Evropě, k jehož zahájení došlo až v červnu 1919 a vyhlásila tzv. stát Deutschböhmen, který vzápětí uznal Rakouský parlament. (Řeháček, 2008, str. 15)

V Karlovarské oblasti bylo vyhlášení Deutschböhmen německým obyvatelstvem přijímáno s nadšením i obavami. Na jedné straně radost se samostatnosti, na druhé straně starost o zajištění základních prostředků k obživě. Již tak dlouho válkou vyhladovělá společnost neunesla váhu požadavků české strany, zejména podřízení se státní moci ČSR. Pro neústupnost německých představitelů Deutschböhmen s československou politickou reprezentací o zrušení tohoto tzv. státu či provincie, nezbývalo jiné řešení, než obsadit pohraniční oblasti vojensky. Zde je třeba zdůraznit, že československá strana před tímto rozhodnutím učinila několik pokusů o docílení smířčího a nekonfliktního stavu.

S obsazováním bylo započato dne 19.11. 1918, Karlovy Vary byly obsazeny 16.12. 1918 a 27.12. 1918 obsazování skončilo ve městě Litoměřice (Řeháček, 2008, str. 16).

Československá státní moc byla nastolena.

3.5 NASTOLENÍ ČESKOSLOVENSKÉ STÁTNÍ MOCI

Období začleňování pohraničí do ČSR je možno charakterizovat jako dobu před bouří. Po obsazení Chebského letiště dne 11. listopadu 1918 vznáší chebská rada protest, ale současně žádá obyvatelstvo o zachování klidu. Druhý den po obsazení Karlových Varů se velitel Československého vojska pplk. Slezáček se svým štábem představil městské radě. Starosta Dr. Pfeifer přednesl toto prohlášení: „*Jménem města Karlovy Vary, městské rady, kolegia radních, jakož i jménem všeho obyvatelstva vyslovuji slavnostní protest proti obsazení našeho města československým vojskem a sděluji, že ustupujeme před násilím jedině proto, abychom ochránili obyvatelstvo před škodami na životě, zdraví a majetku. Přesto však rozhodně protestujeme proti násilí páchaném na nás. Stojíme bezpodmínečně na svém právu na sebeurčení a na národní svobodu německých částí Čech, k nimž se Karlovy Vary nadále hlásí*“ (Jakš, 1962, str. 41-42).

Téhož dne žádal pplk. Slezáček o spolupráci na okresním hejtmanství, obrátil se přitom přímo na zástupce sociální demokracie s žádostí o udržení klidu a pořádku. Jménem krajské organizace odpověděl Eugen de Witte. Z proslovu citujeme: „*Organizace sociální demokracie na okrese má přes 5 000 aktivních členů. Všichni sociální demokraté jsou uvědoměli a chápou, že z kraválu nekvetlo blaho. I bez výzvy československého velitele členové strany udržovali klid a pořádek. Dělníci na Karlovarsku myslí přísně socialisticky, jsou však zároveň proto velmi rozhořčeni nad tím, že vojsko cizího národa, s nímž chceme žít v míru, vniklo nezvaně do naší vlasti.*“ ... „*Stavíme se dobrovolně a otevřeně za Deutschböhmen a Rakouskou republiku. Proti vojenskému násilí, které dnes proti nám stojí, stavíme své násilí. Jsme přesvědčeni o tom, že neozbrojená moc, ale mírová konference promluví poslední slovo*“ (Jakš, 1962, str. 48-51).

3.5.1 SÍLÍCÍ NENÁVIST

Projevy tohoto otevřeného nacionalismu se rychle dostávají mezi lid, strádající nesmírným hladem, zimou, nemocemi a bídou. Za takového stavu sílí i u prostých lidí podpora Deutschböhmen a nenávist k nové Československé republice.

Projevy nacionalismu v roce 1919 sílí úměrně se slábnoucím postavením Deutschböhmen. Vedení vkládá zbytek nadějí na záchranu samostatnosti do rukou vítězných dohodových velmocí a presidenta Wilsona. Současně organizuje v Karlových Varech velkou manifestaci za právo na sebeurčení, za svobodu a nezávislost, za zabezpečení výživy, proti hospodářskému, politickému i kulturnímu útlaku. Manifestace se “šíkují“ ve všech městech karlovarského kraje.

3.5.2 KARLOVY VARY BĚHEM 4. BŘEZNA 1919

Dne 4. března 1919 se v okolí Karlovarského divadla sešlo na 25 000 lidí. Manifestace skončila tragickým koncem. Po skončení projevu se hloučky demonstrantů se vydali před hotel Trautwein (dnešní Kriváň), kde byla umístěna československá posádka. Co se pak odehrálo, není přesně zjištěno. Jedni tvrdili, že bylo z davu stříleno na vojáky. Rozhodně však byla vystřelena salva do davu. Byly usmrceni tři lidé z řad demonstrujících a osm raněných, na straně vojska byly tři těžce a dva lehce zranění. K dalšímu incidentu došlo na tomtéž místě, při potyčkách s vojáky byl zastřelen další člověk a několik dalších bylo zraněno.

Rozbouřenou situaci řešila Okresní správa politická (OSP) uzavřením hotelů a restaurací, vojsko obsadilo nádraží a byla provedena příprava pro vyhlášení stanného práva. Střety s vojskem pak následovaly v okolních obcích (Nové Všeborovice, Dvory, Rybáře). Celkem bylo při střetech s vojskem 6 německých obyvatel zastřeleno a 9 z řad z řad demonstrantů zraněno. Demonstrace probíhaly i v Lokti, Sokolově (účast okolo 8 000), v Kraslicích (10 000), ve Žluticích (7 000), v Nejdku (7 000), v Aši až kolem 10 000 demonstrantů. V Chebu došlo den před tím k srážkám, při nichž byli tři demonstranti zastřeleni. Střety s tragickými následky se odehrály i v dalších krajích českého pohraničí, zejména ve Stříbře a v Kadani (Sborník Archivních prací 1, 2007, str. 158-159).

Při vyšetřování karlovarských událostí bylo konstatováno, že vinu na událostech nese OSP, která nereagovala na požadavek velitele posádky a nevyslala na místo událostí příslušné

úředníky k uklidnění situace ani nezabezpečila aktivní účast policie, která se dostavila na místo až po incidentu. ČTK ve své zprávě uvedla, že českoslovenští vojáci použili zbraní až po napadení demonstranty, dokonce až poté, co byly někteří vojáci zraněni. Německá strana připouštěla, že někdo z davu vystřelil poplašnou ránu a ani nepopřela, že byla vyvolávaná hanlivá hesla proti Československu (Sborník Archivních prací 1, 2007, str. 163).

3.5.3 RELATIVNÍ KLID

Politování hodné události nelze ničím odčinit ani zahladit. Pro budoucnost zůstávají trvalým varováním před nacionalismem a jeho zneužitím pro řešení politických problémů.

Zdá se však, že takovéto varování, zůstalo nevyslyšeno. Na pohřbu zastřelených v prosloveh a následně i v prohlášení předsednictva německé sociálně demokratické strany vystupují výhrůžky v pokračování nacionalistické činnosti. V prohlášení je uvedeno: „ *Nikdy se nemůžeme osvobodit jako třída a nikdy nemůžeme dosáhnout velkého socialistického cíle, dokud jsme národnostně utlačeni. Proto je naší povinností vést boj o svobodu v Deutschböhmen a proto budeme připraveni přinést každou oběť v tomto boji.* “ V Kraslicích proběhlo velké shromáždění (10 000 – 12 000) pod heslem boje proti kolkování peněz při prováděné finanční reformě, v Sokolově probíhaly dílčí stávkové akce horníků na jednotlivých dolech.(Jakš, 1962, str. 41).

Násilnosti ustoupily, nenávist však bohužel zůstala.

3.5.4 PRVNÍ NÁZNAKY SPOLUPRÁCE

Oslavy výročí vzniku Československa byly spíše oslavami vojenskými. V hlášení OSP z Aše se to přímo uvádí: „ Za zvuků národních písní prošlo v ranních hodinách městem vojsko, před budovou okresní politické zprávy byl vztyčen bílo-červený prapor a pak se na vojenském cvičišti konala vojenská přehlídka“... „*Nestalo se vůbec nic, přehlídka a průběh slavnosti byl pěkný a důstojný*“. Projevily se první náznaky spolupráce české a německé strany, zatím pouze na úrovni státní správy. Středem zájmů obyvatelstva se na jaře roku 1920 stávají

potravin, zemědělská výroba a zlepšení distribuce v zásobování. Stávkami za vyřešení potravinové situace byly zasaženy celé oblasti západočeského pohraničí.

Ve známost vešel incident v Aši, kdy začalo rabování obchodu Thornova lahůdkářství, byl rozebrán salám, sušenky, brambory a další zboží. Postupně byly rabovány i další obchody. Četníci nezakročili, večer zasáhlo československé vojsko. Při této stávce nedošlo v Aši k přímému střetu mezi vojskem a obyvatelstvem. Zadržенých dvanáct osob bylo později propuštěno. Výše uvedené události vůbec neznamenají ukončení projevu německého či českého nacionalismu na Západe Čech. Zásadně rozdílným postojem mezi českým a německým obyvatelstvem byl vztah k nově vybudovanému Československému státu. Ten byl původním jevem všech akcí v poválečném období i v dalších letech.

Situace se nezměnila ani po uzavření mírových smluv na Pařížské konferenci vítězných mocností, přesto že tímto aktem Deutschböhmen de jure zanikla. Chování některých německých občanů v pohraničí v poválečných letech přímo ohrožovalo stabilitu Československa až do samého konce. (Sborník Karlovarska, 2007, str. 171-176)

3.6 NACIONALISMUS NEUSTAL

V rámci regionální historie se stále nalézají další a další dokumenty, které rozšiřují současné poznání o Karlovarské oblasti své doby. Jeden z několika příkladů.

Nejbouřlivější atmosféra roku 1920 na českém západě se však pojí s podzimem. Tehdy zejména na Chebsku propukly rozsáhlé násilnosti a pouliční nepokoje, vycházející především z odporu německého obyvatelstva proti odvodům německých rekrutů do československé armády. Agitace proti odvodům do armády byla v Chebu prováděna již od července 1920 a odpor proti nim pozvolna vzrůstal. Od 11. října 1920 probíhalo svolávání rekrutů z celé západočeské oblasti do Chebu. O den později nastoupili povolání nováčci takřka v plném počtu (asi 3000 mužů) prezenční službu a až do 14. října byl ve městě poměrně klid a pořádek nebyl ničím narušován (Řeháček, 2008, str. 92)

Nejlépe pohled na situaci vystihuje:

Broumovský rodák, doktor filozofie Alois Baeran (nar. 1872), školský úředník, hrál již před první světovou válkou významnou úlohu. Národně politický týdeník středního stavu, založený v roce 1912, Brüner Montagsblatt, vedl Baeran v nezměněném bojovém stylu i po roce 1918. Roku 1922 se jako německonacionální poslanec „proslavil“, když hodil smrdutou bombu do Poslanecké sněmovny v Praze a musel na přechodnou dobu uprchnout do Bavorska. Po návratu do ČSR byl odsouzen za veřejné násilí a špionáž ve prospěch Maďarska ke čtyřem letům těžkého žaláře. Kvůli špatnému zdravotnímu stavu byl Baeran předčasně propuštěn a lázeňského pobytu v květnu 1925 v Karlových Varech využil k útěku. Ačkoliv tehdejší předseda DNP Longmann varoval odpovídající místa a osoby před spoluprací s Baeránem, měl i mimo Sudetoněmecký vlastenecký svaz dostatek příležitostí vystupovat v roli mluvčího sudetoněmeckých Němců. Téměř chromý a slepý „evangelista ze Sudet“ promlouval jako potulný mučedník a ztělesnění sudetoněmeckého utrpení na četných demonstracích a přednášel nenávislné tirády proti „Tschechei“, jež pramenily z osobního prožitku (Jaworski, 2004. str. 127).

Všechny nesou přímo nebo v podtextu znaky nacionalismu a neustal ani po volbách 1925, i když byl na krátkou dobu na hranici minima a to jen díky zapojení aktivistických stran do dění první republiky, v době hospodářské stabilizace a konjunktury. Oslavy desátého výročí vzniku ČSR, teď už společného státu, proběhly v Karlových Varech důstojně, v pozadí však stále s obavami o další vývoj soužití občanů hlásící se k jiným národnostem. Na politické scéně se začínají objevovat, již zmíněné, nové prvky aktivismu v činnosti politických představitelů. Rodí se nová koncepce soužití obyvatel různých národností za podpory velké části německých politických stran.

4 DEUTSCHBÖHMEN

Již počátkem října 1918, když již byl zřejmí blížící se rozklad rakousko-uherské monarchie a kdy vytvoření samostatného československého státu bylo již na dosah ruky, vystoupil německý poslanec Pacher s návrhem, aby byl pro německé oblasti v Čechách neprodleně ustanoven zvláštní správní orgán. O několik dní později vytyčili obdobný požadavek i Němci z Moravy. Šlo o konkrétní pokus vytvořit německé samosprávné zřízení, které by nebylo

v žádném spojení s českými zeměmi. Na základě toho to návrhu došlo pak 23. října skutečně k ustanovení zvláštního výboru, který byl pověřen vypracováním všeho potřebného pro vytvoření samostatné německé oblasti – tzv. Deutschböhmen – která by se stala přímou součástí rakouského státu. (Olivová, 1991, str. 81)

4.1 SECESE

Svou politickou aktivitu, směřující proti nově vzniklému československému státu, projeví političtí představitelé sudetských Němců ihned po 28. Října 1918 tím, že se pokusili vytvořit provincie, s kterými se chtěli začlenit do poválečného Rakouska. Byli to němečtí poslanci z Čech, kteří dne 29. října 1918 vyhlásili na území západních, severozápadních a severních Čech provincii Deutschböhmen, dne 30. října 1918 němečtí poslanci z Moravy a Slezska na území severomoravském a slezském provincii Sudetenland, dne 3. listopadu 1918 zástupci německého obyvatelstva na jižní Moravě provincii Deutschsüdmähren a podobně zástupci německého obyvatelstva na Šumavě provincii Böhmerwaldgau. Pro Deutschböhmen zřídili tzv. zemskou vládu v Liberci, do jejíhož čela se dostal 5. listopadu 1918 jako zemský hejtman Rudolf Lodgman von Auen a pokoušeli se bezúspěšně postavit i vlastní vojenský útvary, k čemuž mělo sloužit staré rakouské sborové velitelství v Litoměřicích. Dne 12. prosince 1918 uprchla zemská vláda do Saska a posléze do Rakouska, kde byla 24. září 1919 rozpuštěna (Sborník Archivních prací 1, 2007, str. 159)

4.2 DEUTSCHBÖHMEN JAKO STÁTNÍ CELEK A VOLÁNÍ PO SAMOSTATNOSTI

Zřejmě první historicky doloženou myšlenkou územního celku Deutschböhmen (německé Čechy) se setkáváme v revolučních letech 1848-1849. Na svolaném Frankfurtském parlamentu byl německou stranou vznesen požadavek na rozdělení Čech na českou a německou část. Tento požadavek se stal součástí politického programu pod názvem Deutschböhmen (Beneš, 2002, str. 27-31).

Na území Habsburské monarchie byl obdobný požadavek v modifikaci pod názvem Deutsch–

Österreich předložen Ústavodárnému Říšskému sněmu, který se konal v lednu 1849. Při projednávání návrhu na zavedení ústavy pro rakouskou monarchii a vyslyšení volání po federalizaci země se projednával návrh na rozdělení země podle etnických skupin (Beneš, 2002, str. 27-31)

Podle tohoto návrhu měla být země rozdělena do osmi skupin zemí se samostatnými vrcholovými orgány, podřízené centrální vládě, ale do jisté míry samostatné. Jednalo se o skupiny německo-rakouské, české, polské, ilyrijské, italské, jihoslovanské, maďarské a rumunské. K české skupině bylo počítáno s Moravou, Slezskem a Slovenskem. V tomto návrhu se uvádí možnost odtržení pohraničních krajů a jejich připojení do skupiny zemí německo-rakouských. Nakonec nebyl návrh na rozdělení monarchie podle etnických skupin přijat. Sněm se shodl na rozdělení Rakouska podle historicko-právních hledisek, což se rovnalo potvrzení stavu historických zemských hranic. Následně přijatá první ústava monarchie ze 4. března 1849 zcela pominula návrhy Kroměřížského sněmu a zakotvila do ústavy stát silně centralizovaný, kde zákonodárná moc příslušela výhradně císaři a dvoukomorovému Říšskému sněmu. (Říšská rada byla orgánem pouze poradním, přičemž k naplnění jejího poslání nikdy nedošlo. To je však už jiná kapitola dějin). (Polišenský, 1976, str. 7-11)

4.3 DEUTSCH-ÖSTERREICH

Vraťme se k našemu tématu Deutschböhmen. Do vzniku nového státního útvaru – Československé republiky zbývalo šedesát devět let. Zakladatelé našeho státu ještě před vznikem deklarovali územní celistvost v historických zemských hranicích (Masaryk, 2002, str. 29-30). Nešťastné události druhého desetiletí dvacátého století spolu s blížícími se výsledky první světové války znovu oživily politický program Deutschböhmen. Hrozilo reálné nebezpečí, že vznikem ČSR se stane program nespílitelným. Začala usilovná jednání, která se naplno projevila v říjnu 1918. Za již kritické situace Rakouské monarchie přijali dne 4. října 1918 všechny německé politické strany návrh rakouské sociální demokracie na mírové řešení, jehož podstatou bylo vytvoření národních federálních států v rámci rakouské monarchie. Tento návrh neměl dlouhé trvání. Již 21. října 1918 od tohoto uspořádání ustupují a vyhlašují

samostatný stát Deutsch-Österreich (německé Rakousko) s prozatímním národním shromážděním a vládou (Faltýs, 1976, str. 14).

Je pozoruhodné, že řešení z 21. října bylo uskutečněno za souhlasu rakouské sociální demokracie. Změna původního návrhu ze 4. října 1918 byla předem připravována říšskými německými poslanci, kteří se dále aktivizovali a již 23. října 1918 ustavili ve Vídni zvláštní výbor, který měl vytvořit podmínky k ustanovení státního útvaru – provincie Deutschböhmen.

4.4 KONEC DEUTSCHBÖHMEN

K slavnostnímu vyhlášení Deutschböhmen mělo dojít dne 4. listopadu 1918 v Ústí nad Labem. Pod vlivem vzniku samostatného československého státu k tomu však nedošlo. Německá reprezentace je zaskočena. Narychlo, dne 29. října 1918 vyhláší státní útvar Deutschböhmen ve Vídni. Dne 30. října 1918 bylo toto vyhlášení schváleno rakouským prozatímním národním shromážděním s tím, že vytvořenou provincii Deutschböhmen prohlašuje za součást německého Rakouska. Během několika dnů byly na území Čech, Moravy a Slezska vyhlášeny ještě tři další provincie rakouského Německa (Faltýs, 1976, str. 15.).

Politický program rozdělení Čech na českou a německou část byl naplněn. Sami organizátoři z řad českých Němců, jak později sami přiznali, již v samých začátcích existence samostatného státního útvaru přinejmenším pochybovali o jeho života schopnosti. Zejména z důvodů, že při sledování politických cílů z celá stranou stály hospodářské aspekty, obtížnost komunikace s rakouským centrem z pohraničních oblastí a pro počáteční období neřešená situace v zásobování potravinami a nezbytnými životními potřebami, zcela vyčerpanými válečnými léty. (Faltýs, 1976, str. 16)

4.5 ZNEPOKOJENOST ČSR

Naproti tomu, česká veřejnost byla vzniklou situací silně znepokojena. Českoslovenští představitelé si uvědomovali možné důsledky zprerhání hospodářských vazeb, ohrožení životaschopnosti nového státu (v pohraničním území byla realizována cca 1/3 průmyslové výroby ČSR), ze strategického hlediska se otevírala hranice proti silnějšímu sousedovi. Komplikovaná situace si vyžadovala rázné řešení, spočívající zejména v udržení celistvosti

státu v hranicích právně historických, v zajištění nerušeného rozvoje nového státu ve všech oblastech života a v počátečním období zajištění zásobování potravinami a životními potřebami zejména pohraniční oblasti. Navenek bylo nutno prokázat (i dohodovým spojencům), že stát je schopen konsolidovat v přiměřené lhůtě vzniklou situaci.

V pozdější době němečtí politikové – především nacionální socialisté – prudce útočili na Lodgmana, Seligera a další, kteří v roce 1918 stáli v čele německé politiky. Kladli jim za vinu, že to byla jejich neschopnost a zbabělost, který vydala německá území československé vládě. Ale tato skutečnost měla mnohem hlubší příčiny než neschopnost vůdců.

5 POLITICKÝ VÝVOJ NA KARLOVARSKU

Politický vývoj na Karlovarsku je neodmyslitelně spjatý způsobením DSAP, která měla na Karlovarsku dobré zázemí a pověst. Bylo to díky neobyčejně významnému politikovi Josefu Seligerovi, který v ní působil. Proto jsem jí v této práci věnoval maximální pozornost.

5.1 PROFIL DSAP A POLITICKÉ PŮSOBENÍ NA KARLOVARKU

Na přelomu srpna a září 1919 je ustavena Německá sociálně demokratická strana dělnická (Deutsche sozialdemokratische Arbeiterpartei – DSAP), která navazovala na předválečné sociálně demokratické organizace, které na území ČSR existovaly od roku 1907 pod názvem „Zemský svaz“. V čele této strany byl Josef Selinger, pod jehož vedením byla strana radikálně zaměřena, jak v oblasti politické, tak i sociální. V prvních parlamentních volbách (r. 1920) získala strana skoro 600 000 hlasů, tedy 11 % všech hlasů a tím získala 31 mandátů. Tato strana v pozdější době doplatila na vnitřní rozkol, kdy se v lednu 1921 odštěpila komunistická sekce známá pod názvem německá sekce KSČ, jež se později stala součástí jednotné KSČ (Zatloukalová, 2008, str. 20)

5.1.1 OBDOBÍ 19. STOLETÍ A 20. STOLETÍ DO ROKU 1918

Sociálně demokratické hnutí na Karlovarsku se až do 80-90 let devatenáctého století vyvíjelo ve společenských spolcích, odborných, vzdělávacích, podpůrných apod. V těchto spolcích se sdružovali sociálně demokraticky smýšlející dělníci, kteří se postupně stávali vůdčími osobnostmi těchto spolků. Nejintenzivnější činnost spolků byl zaznamenána v Aši a okolí, tedy v centru rozvíjející se průmyslové výroby. O stranické práci v pravém slova smyslu v pravém slova smyslu však nelze hovořit, chyběl politický program a pevná organizační struktura. Organizované sociálně demokratické hnutí se začalo na Karlovarsku šířit po konání Hainsfeldského sjezdu v r. 1889 (Veber, 2002, str. 463-471), na kterém byla vytvořena Jednotná sociálně demokratická strana Rakouska. Na sjezdu bylo přítomno i 10 delegátů hlásících se k německé národnosti z českých zemí. Jedním z nich byl Jindřich Dietl (Faltýs, 1979, str. 70,71), předseda odborového spolku malířů ve Staré Roli u Karlových Varů. Přesto se stále sociálně demokratické hnutí šířilo prostřednictvím vzdělávacích a odborových spolků. Politickou silou se stává sociální demokracie až po roce 1892, kdy III. sjezd Jednotné sociálně demokratické strany Rakouska přijal rozhodnutí budovat stranu na základě místních, okresních a zemských organizací (Faltýs, 1979, str. 71)

Krajská organizace sociálně demokratické strany pro Jihozápadní Čechy se ustanovila dne 3. srpna 1893 v Chrastavě u Sokolova. Krajským důvěrníkem (nejvyšší funkce krajské organizace) byl zvolen Johan Anton Jobst z Aše. Současně bylo rozhodnuto, že tiskový orgán sociální demokracie pro západní Čechy Volkswille¹ bude přenesen do krajského sídla organizace – do Chebu. J. A. Jobst má nezastupitelný podíl na úspěšném rozvoji a činnosti sociální demokracie v letech 1893 až 1898. Zasloužil se o zakládání místních spolků soc. demokracie, které vznikaly téměř v každém sídle průmyslového podniku. Zemřel 31. března 1898. Jeho jméno zůstane neoddělitelně spjato s historií sociálně demokratického hnutí na Karlovarsku (Faltýs, 1979, str. 79).

První léta 20. století jsou poznamenány hospodářskou stagnací, provázené masovými stávkami. Stávky se vyznačují nejen hospodářskými požadavky, ale nesou politický charakter. Na Karlovarsku začala narůstat nespokojenost pracujících v lednu 1903 v souvislosti s pokusy vlády omezit některá práva odborového hnutí. Velká shromáždění dělnictva proběhla i na 1. máje pod hesly „osmihodinová pracovní doba, ochrana dělníků a za všeobecné volební

právo“. Mezitím se sešel společný sjezd Jednotné soc. demokratické strany Rakouska, I když sjezd probíhal pod vlivem událostí v Rusku (revoluce 1905), zůstala soc. demokracie u svého programu. Socialistickou revoluci neměla v programu a Karlovarská organizace také ne. Dne 7. 11. 1905 bylo ve Volkswille opublikováno prohlášení: „Pracující lidé! Tento velký historický okamžik, jež prožíváme, je dějinnou událostí, kterou znovu vystupujeme pro rovné, přímé a všeobecné hlasovací právo. Jsme rozhodnuti toto právo vynutit generální stávkou a nejkrásnějšími prostředky“.

K upevnění organizace dochází na krajské konferenci konané dne 11. února 1912. Od karlovarské organizace se osamostatňují okresy Aš, Cheb, Skalná, Mariánské lázně a vytvářejí samostatnou krajskou organizaci vedle organizace Karlovarské. Tím byla zavržena dosavadní výstavba sociálně demokratické organizace na Karlovarsku, odpovídající novému administrativnímu členění podle volebních krajů (Faltýs, 1979, str. 99)

Územně byly krajské organizace Karlovarska podřízeny zemské organizaci pro tzv. Deutschböhmen, založené na zemské konferenci v r. 1892. Následně, 21. května 1901 byl do čela zemské organizace zvolen Josef Seliger, stoupenec přeorganizování Rakouské monarchie na principu nacionální autonomie dle etnického federalismu. To představovalo rozdělení země české na dva územní celky – český (Tschechischeböhmen) a německý (Deutschböhmen).

Do druhého desetiletí 20. století – v období před první světovou válkou vstupuje sociální demokracie na území Rakouské monarchie jako nejsilnější politické uskupení. Měla k dispozici prostředky masového působení – silné odbory, tělovýchovné jednoty, síť konzumních a dělnických prodejních družstev, mládežnické i ženské organizace.

Ne jinak tomu bylo i na Karlovarsku. Roku 1911 čítala krajská organizace 175 odborových skupin se 16 506 členy, 19 ženských organizací a 1 600 členkami, 86 pěveckých a tělocvičných spolků s 4 729 členy a 24 konzumních spolků s 11 779 členy.

Členské organizace sociální demokracie:

Rok	Místní organ.	Členů
1905	40	Nezjištěno
1909	124	5 690
1911	178	9 100

Mohutná politická síla sociální demokracie se adekvátně odrážela i v účasti svých reprezentantů v Rakouském parlamentem systému. Předválečný antimilitarismus strany byl v souvislostech mezinárodních událostí a hospodářského postavení země opuštěn. Zabránit světové válce se sociální demokracii nepodařilo (Faltýs, 1979, str. 102).

5.1.2 OBDOBÍ 1918-1928

Vyhlášení samostatnosti Československé republiky bylo v Karlovarském kraji, stejně jako i ve zbývajících pohraničních oblastech spojeno s otázkou státoprávního uspořádání ve vztahu ke koncepci tzv. Deutschböhmen, kterou zastávali i čelní představitelé DSAP (Seliger a spol.) i představitelé rakouské soc. demokratické strany ve Vídni (Faltýs, 1979, str. 13) Krajská organizace měla v tu dobu sídlo v Karlových Varech. Představenstvo strany čerpalo názorové směry z časopisu Volkswille a při politických jednáních se opíralo o poměrně konsolidovanou městskou a okresní organizaci. Přes svou politickou sílu nepřevzali iniciativu k zřízení nové státní moci.

Dne 30. října 1918 byl v Karlových Varech vytvořen Okresní národní výbor pod vedením dosavadního náčelníka okresního úřadu Viktora Tietze. Dne 2. listopadu 1918 dosadili sociální demokraté do tohoto Národního výboru své zástupce a následně i do okresní rady, která měla vykonávat státní moc až do voleb. Jediné rozhodující místo v Okresní národní radě obsadil soc. demokrat Karl Matouschek,(Faltýs, 1979, str. 13-17) funkcionář krajského aparátu strany, který obsadil vojenský referát. Z tohoto titulu se stal i předsedou Vojenské rady, jejíž úloha v roce 1918 tvoří samostatnou kapitolu dějin. Z pohledu současnosti je třeba

ocenit (byť opožděnou) politickou činnost sociální demokracie v Okresní národní radě, která byla výkonným orgánem zemské vlády. V okrese představovala nedělitelnou politickou moc, zodpovídající za státní administrativu, zásobování, dopravu, bezpečnost, sociální a pracovní zabezpečení, zdravotnictví i finance. Okresní radě též podléhaly vojenské úřady i církevní, byla to moc neobyčejná. Autorita sociální demokracie vlivem politického projevu v nelehkých dobách roku 1918 i v následných letech 1919 a 1920 na Karlovarsku stoupala. V kraji se stala nejsilnější politickou stranou, jak prokázaly volby do poslanecké sněmovny v roce 1920. (DSAP v kraji získala 131 823 hlasů) (Faltýs – tabulka voleb, str. 47-48). Přes úspěšné volební výsledky se začínají v sociální demokracii prohlubovat ideově politické pozice, ovlivněné mezinárodním děním v dělnickém hnutí, zejména ruskou a německou revolucí. Za názorového dělení uvnitř strany na levici a ultralevici (krajní levice v podobě komunistické strany), se dne 3. - 5. října 1920 sešel v Karlových Varech sjezd DSAP. Hlavními řečníky sjezdu byl Josef Seliger, dosavadní předseda DSAP za umírněnější křídlo a Karel Kreibich z Liberecké organizace za radikálnější křídlo. Podstata sporu mezi umírněnějším a radikálnějším křídlem byla v rozdílnosti názoru na uchopení moci ve státě. Seliger žádal, aby sjezd odsouhlasil dosavadní koncepci předsednictva strany, že dělnická třída uchopí moc pouze parlamentní cestou. Kreibich této koncepci samozřejmě oponoval. Převzetí státní moci prosazoval revoluční cestou po vzoru bolševické říjnové revoluce. Po bouřlivých diskusích skončil sjezd dočasným kompromisem. Při závěrečném hlasování přijal sjezd návrh umírněnějšího představenstva. Vznikající ultralevice byla tehdy přehlasována v poměru 295:144 hlasů. Tak byla jednota strany na čas zachráněna.

Vnitropolitický ideový boj sjezdem nekončí. Liberecká ultralevice chtěla docílené jednoty na sjezdu strany využít pro prosazení svého programu v základních organizacích. Na svou stranu získala během krátkého času řadu organizací, včetně organizace v Karlovarském kraji. Např. organizace v Sokolově, Nejdku, Ostrově, Staré roli, Žluticích, Habartově ale i organizace na Chebsku, Aši, ve Skalné a Mariánských Lázních podpořily výzvu Liberecké organizace na svolání mimořádné konference k prosazení nového programu strany. Umírněné vedení DSAP označilo postup stoupenců liberecké ultralevice za frakční a libereckou organizaci dne 17. ledna 1921 vyloučilo ze strany. Předseda strany J. Seliger se tohoto rozkolu uvnitř strany již nedočkal. Zemřel dne 18. října 1920 v necelých jednapadesáti letech. Úmrtím dlouhodobého významného představitele sociální demokracie se uzavírá důležitá kapitola dějin sociálně

demokratického hnutí na našem území. Činnost Josefa Seligera snad nejnvýstižněji charakterizoval ve svém projevu nad rakví představitel německého poslaneckého klubu Dr. Lodgman: „Věrný zásadám své strany jsi bojoval za práva Deutschböhmen a proto Ti jménem všeho obyvatelstva za všechno děkuji“.

Po vyřešení politických rozporů ve straně nastává dvouleté období zaměřené na řešení hospodářských problémů. A tak tomu bylo i v letech následných. Koncem roku 1921 se zhoršila hospodářská situace a sociální postavení pracujících v celém pohraničí. Jednou z hlavních příčin byla deflační politika Československého státu, která měla upevnit hospodářské postavení jak na domácím tak i zahraničním trhu. Deflace však zpětně působila na rozvoj zahraničního obchodu. Vývozní krizí bylo postiženo celé Karlovarsko, kde byla soustředěna výroba na export: vývoz uhlí do Německa, vývoz světoznámého porcelánu, skla a textilie vůbec. Následky na sebe nenechali dlouho čekat. Karlovarsko bylo zasaženo katastrofální nezaměstnaností, která začala ustupovat a koncem roku 1922, kdy nastalo postupné oživení výroby. (V letech 1923 až 1928 nezaměstnanost ustoupila vůbec. To bylo období konjunktury výrobní i obchodní.)

Politická práce DSAP reagovala vždy na řešení problémů spojených z dobou. V době hospodářské krise 1921, 1922 a v počátcích roku 1923 to byla především intenzivní spolupráce s německými odbory, volení zástupci za DSAP v obecních a městských orgánech prosazovali podpory a pomoc nezaměstnaným a jejich rodinným příslušníkům. Práci stěžovala nejednotnost dělnických požadavků a tak Jednotnou dělnickou frontu, po které bylo z různých stran voláno, se prosadit nepodařilo. Ve svém důsledku se to projevilo ve volbách do poslanecké sněmovny v r. 1925, kdy DSAP získala na Karlovarsku 84 026 hlasů, oproti roku 1920 o 47 797 méně. (V roce 1920 to bylo 131 823). Citlivé kyvadlo volebních výsledků se v roce 1929 vrátilo s mírnou tolerancí do dvacátých let s počtem 106 483 hlasů.

Karlovarsko v čele s aktivistickou stranou DSAP zakotvilo v ČSR (Olivová, 1991, str. 49-57)

5.1.3 ZALOŽENÍ KSČ A POLITICKÉ PŮSOBENÍ NA KARLOVARSKU

Založení Komunistické strany v Českém pohraničí úzce souvisí s politikou Sociálně demokratické dělnické strany (DSAP) v dvacátých letech 20. století s činností Svazu sociálně demokratické dělnické mládeže. Vedoucí představitelé sociální demokracie, nejspíše záměrně opomíjeli reagovat na dění, vyplývající z nově vzniklé politické mezinárodní situace, zejména na výsledky první světové války a revoluční události v Rusku a Německu. Přes úspěšné volební výsledky v parlamentních volbách v roce 1920, dochází v sociální demokracii k ideovému tříbení a štěpení na dosavadní umírněnější levicový proud a na radikálnější formu tzv. ultralevice. Radikální levici představuje liberecká organizace, uplatňující uchopení státní moci revoluční formou po vzoru ruské říjnové revoluce, dosavadní umírněný proud, reprezentovaný předsednictvem DSAP v čele s Josefem Seligerem setrvává na dosavadní koncepci, že dělnická třída se může chopit moci pouze legální, tj. parlamentní cestou (Faltýs, 1979, str. 48,49).

Tento spor byl řešen na tzv. Karlovarském sjezdu, který vyústil udržení jednoty strany. Přes udržení jednoty strany diskuze o charakteru strany o charakteru strany v základních otázkách neustává. Diskutuje se též o 21. podmínkách, jejichž splnění je nutné pro vstup DSAP do Komunistické internacionály. K radikalizaci členstva v organizacích vedou i neutěšené sociální, zásobovací a další životní podmínky. Karlovarská krajská organizace řeší tyto problémy podle názorů členské základny nedostatečně, často jen zprostředkovaně přes odbory (Faltýs, 1979, str. 51,52,53).

Odklon členstva od politických vůdců a bouřlivé diskuze probíhaly zejména na Ašsku, Jáchymovsku (Jáchymov, Jakubov, Loučná), Kadaňsku, Karlovarsku (Dvory, Drahovice, Dalovice, Vysoká, Ostrov, Jenišov), a Nejdecku (Smolná, Pec, Pernink, Černava).

V nestálé situaci představitelé DSAP (po smrti J. Seligera řídí stranu 2 místopředsedové) vylučují radikální Libereckou levici dne 17. ledna 1921 ze strany.

Na Karlovarsku je reakce na vyloučení téměř okamžitá. Z iniciativy Jáchymovské organizace DSAP a z pověření okresního výboru DSAP Jáchymov byla svolána konference sociálně demokratické levice na 30. ledna 1921. Konference se konala v bývalé restauraci Myslivna v Ostrově na Ohří (Sborník, 1978, str. 5-9).

V roce 1976 byla na domě osazena pamětní deska, vystihující výsledky jednání konference: „V tomto domě se dne 30. ledna 1921 konala za přítomnosti 150 delegátů konference levice Německé sociálně demokratické strany dělnické Karlovarského kraje. Konference dala podnět k založení KSČ na Karlovarsku“. Ostrovská konference vyslala signál pro zakládání dalších organizací KSČ: 6. února 1921 v Aši, 20. února 1921 ve Skalné, 27. února pro okres Sokolov. Dne 27. února se konal i konference v Drahovicích (Karlovy Vary) na které již Karel Kreibich, vůdce radikální liberecké levice, seznámil delegáty s výsledky ustavujícího sjezdu KSČ – německé oddělení, sekce III. Internacionály. Ustavující sjezd se konal dne 12. března v Liberci. Nato se Drahovická konference (Karlovy Vary) prohlásila za Komunistickou stranu západních Čech – Komunitische Partei Westböhmen, Sektion III. Internationale, Kreisgebiet Karlsbad. Po karlovarské konferenci byly ustanoveny další okresní organizace: 28. března 1921 pro okres Nejdek, 10. dubna 1921 pro okres Jáchymov, 24. dubna 1921 pro okres Loket.

Pro souvislost dalšího vývoje nezbytně uvést, že ve dnech 14. až 16. května 1921 probíhal v Praze ustavující sjezd Komunistické strany Československa.

Následně ve dnech 30. října až 2. listopadu 1921 se v Praze konal slučovací sjezd Komunistické strany Československa, na kterém se všechny organizace vzniklé na Karlovarsku staly součástí jednotné Komunistické strany Československa (Sborník, 1978, str. 53-63).

5.2 BdL

Leden 1920 dal vzniknout agrární straně „Svazu zemědělců“ (Bund der Landwirte – BdL). V prvních volbách získala strana téměř 250 000 hlasů a na Karlovarsku 52 140 hlasů. Poměrně brzy začala politicky spolupracovat s československými politickými zástupci. Pozitivní politická spolupráce byla usnadněna styky jejího předsedy Franze Křepelky s prezidentem T. G. Masarykem. Pročeskoslovenská politika byla v rámci strany oficiálně schválena v r. 1923. Po druhých parlamentních volbách v r. 1925 se členem vlády stal nový předseda strany BdL Franz Spina, jenž byl zvolen místopředsedou poslanecké sněmovny (Olivová, 1991, str. 78).

6 NEGATIVISTICKÉ STRANY

Obě strany, o kterých se zmíním níže, patřily k tzv. negativistickým stranám, které odmítaly spolupracovat s československými politickými zástupci. Vysvětlovaly to tím, že Němci jsou národnostně ve státě rovnoprávní, alespoň dle ústavy, ale není respektováno jejich právo na sebeurčení.

Společně vytvořily Arbeitsgemeinschaft, "pracovní" společenství. V září 1919 vznikla Německá strana nacionální (Deutsche Nationalpartei – DNP), která v sobě sdružovala předválečné nacionalistické strany a proudy (mj. Nationalpartei Deutschböhmens a Deutschsoziale Volkspartei). Jejimi hlavními členy byli Lodgman von Auen a August Naegel. Mezi hlavní postoje strany patřilo neuznání vzniku a samostatnosti ČSR. Ve volbách v r.1920 kandidovala společně s nacistickou stranou DNSAP a získala skoro 330 000 hlasů. Po těchto volbách se DNSAP vydala vlastní cestou, ale i přes to si DNP udržovala v dalších volbách přes 200 000 hlasů. Vedení strany udržovalo styky s iredentistickými organizacemi sudetských Němců v Rakousku a Německu, kde měla tato strana podporu podobně smýšlejících politických proudů (bude rozebráno níže). V roce 1933 byla strana v ČSR zakázána pro svoji protistátní činnosti.

6.1 DNP

Navazovala na národovecké německé strany, které v Rakousku-Uhersku působily již od 19. století. Po vzniku Československa se postupně místní skupiny nacionálně orientovaných aktivistů slučovaly. V dubnu 1919 vznikla Deutschböhmsche Volkspartei (brzy nato ovšem československými úřady zakázaná pro podporu separace provincie Deutschböhmen.

V dubnu 1919 pak proto jako její nástupkyně vznikla Německá nacionální strana. V září 1919 se sloučila s podobnou formací působící na severní Moravě a ve Slezsku (Deutschsoziale Volkspartei für Schlesien und Nordmähren - Německosociální národní strana pro Slezsko a severní Moravu) a také s menší politickou stranou národoveckých Němců z jižní Moravy Deutschnationale Partei aus Mittel und Südmähren (Německá národní strana ze střední a jižní Moravy). Na podzim 1919 se do této celostátní strany ještě začlenila Deutschböhmsche Einheitspartei (Českoněmecká strana jednoty). Pak se uskutečnil první sjezd této strany v

Liberci. S novou stranou splynula také malá formace Deutschsoziale Partei (Německosociální strana), kterou založil Heinrich Brunar (Malíř, Marek, 2004, str. 872-874).

Strana odmítala začlenění etnických Němců do Československa a požadovala pro německou menšinu právo na sebeurčení. Hlavním tiskovým orgánem byl Nordböhmisches Tagblatt z Děčína. Hlavním představitelem byl Rudolf Lodgman von Auen. V parlamentních volbách v roce 1920 strana relativně uspěla v rámci koalice Německá volební pospolitost (Deutsche Wahlgemeinschaft), v níž se sdružila s Německou národně socialistickou stranou dělnickou. Ovšem s postupem stabilizace ČSR její podpora klesala, což se projevilo v parlamentních volbách v roce 1925. Roku 1928 se kvůli negativismu a strnulosti jejího programu od strany odtrhla skupina okolo Alfreda Roscheho (z ní se zformovalo Německé pracovní a volební společenství) (Malíř, Marek, 2004, str. 875).

6.2 DNSAP

V listopadu 1919 se rekonstituovala Německá národně-socialistická strana dělnická (Deutsche nationalsocialistische Arbeiterpartei – DNSAP). Byla to jak nacionálně, tak i sociálně radikální strana, která přímo navazovala na Deutsche Arbeiterpartei, jenž vznikla již v roce 1904. V čele strany stáli Rudolf Jung a Hans Knirsch. V mnohém si tato strana byla podobná s DNP – udržovala styky s podobně smýšlejícími stranami v Rakousku a Německu (ve dnech 7. - 8. srpna 1920 se její zástupci sešli v Salcburku s představiteli nacionálních stran z Německa a Rakouska, mj. i s A. Hitlerem, kde bylo vydáno prohlášení o spojení všech Němců žijících v Evropě do jediné říše). Strana se také podílela na prvním znění programu NSDAP, neuznávala samostatnost ČSR a připojení Sudet k jejímu území. Ve volbách r. 1920 kandidovala spolu s DNP, ve volbách v r. 1925 již vystupovala sama.

V květnu 1918 změnila DAP název na DNSAP a ve stanovách strany vyhlášených 5. Května mnohem intenzivněji než dříve zdůrazňovala své všenněmecké zaměření na antisemitismus. Tím, že „se nepokrytě hlásila ke kulturnímu a osudovému společenství veškerého německého lidu“, jako konečný cíl proklamovala „propojení všech oblastní německého osídlení v Evropě

do sociální, demokratické Německé říše“ a oznámila, že jako „přísně národovecká strana (...) bude především potírat rozbujelou moc židovského obchodnického ducha ve všech oblastech veřejného života“. Navíc požadovala „odstranění nadvlády židovských bank v hospodářském životě“. Vznik Československa si v roce 1919 vyžádal nové konstituování DNSAP v rámci vzniklého státu. V letech 1920-1923 existovaly mezi DNSAP a jejími sesterskými stranami v Německé říši a Rakousku intenzivní kontakty, přičemž DNSAP na základě výrazného přispění svých vůdců k formulaci nacionálně socialistického programu jednala přinejmenším jako *primus inter pares*, v žádném případě se tedy ještě nepodřídila Hitlerovi (Zatloukalová, 2008, str. 22).

První veřejná schůze DNSAP v Karlových Varech byla oznámena velkými plakáty a tisíci letáky. Hlavním řečníkem byl nacionalista Krebs z Ústí n. L. a učitelka Salaschková. Účast na schůzi byla tak velká, že nejen velký lázeňský sál, ale i malý sál a všechny chodby až ke schodišti byly obsazeny. Schůzi zahájil radní Ullman, který „zvláště srdečně“, jak řekl, pozdravil přítomného Československého policejního úředníka. Při volbě předsednictva schůze došlo k prvnímu incidentu, protože přítomní volili sociální demokraty, mezi nimi poslankyni Blatnou, do *presidia*. Tím měli možno sociální demokraté chopit se schůze a vést ji jako svoji. Neučinili tak však. Krebs hovořil, jak bylo oznámeno na plakátech, na téma „světová revoluce, Deutschböhmen a národní socialismus“. Po Krebsovi promluvil sociálně demokratický poslanec Löw a po něm de Witte. Ten protestoval především proti přítomnosti dozorčího policejního úředníka. Pak útočil na měšťáckou zastoupenost na karlovarské radnici, s níž sám spolupracoval. Mluvil dlouze k městským otázkám. Dělníci přítomní na schůzi počali mezitím vyvolávat hesla proti „žluťáckým ochráncům kapitalistů“ a pro „revoluční sociální demokracii“. Schůze skončila Písní práce (Jakš, 1962, str. 44-45)

Zde je jasně patrné že DNSAP neměla na Karlovarsku takový vliv jako DSAP a její činnost zde byla oproti ní minimální. Vedoucí postavení, si i na dále udržovala sociální demokracie a to po celou dobu prvního desetiletí.

7 SPOLKY

Kde však významnou roli hráli negativistické strany, byly spolky a na Karlovarsku tomu nebylo jinak.

Národnostní spolky a svazy je třeba hodnotit jako nezbytný organizační a ideologický předstupeň. Většina těchto svazů vznikla už v habsburské monarchii jako ochrana proti údajně hrozícímu ekonomickému a kulturnímu útlaku ze strany Čechů. Také v Československu si zachovaly „charakter názorových společenství (...) a nadále sloužily především k pěstování a potvrzování postojů zájmové skupiny“. Velká část jejich členstva se pak logicky stavěla velmi skepticky ke zřejmě ještě možnému vnitrostátnímu česko-německému vyrovnání a v každém případě sympatizovala s **negativistickými** stranami, protože proklamovaná „nadstranickost“ znamenala ve skutečnosti odmítání stranického systému, tedy parlamentní demokracie.

Intenzitu vnitropolitického vlivu těchto vlasteneckých svazů lze vyčíst z toho, že jenom Německý tělovýchovný svaz (Deutscher Turnverband), Svaz Němců (Bund der Deutschen) a Německý kulturní svaz (Deutscher Kulturverband) měly v roce 1923 celkem téměř 600 000 členů. Z celkového množství je však nutné odečíst případy několikanásobného členství.

Německý kulturní svaz, který byl sudetoněmeckým nástupcem Německého školního spolku, založeného v roce 1880, kvůli financování německých škol a školek v jazykově smíšených oblastech habsburské monarchie, měl koncem 20. let minulého století téměř 500 000 členů (Küpper, 2010, str. 39).

Potřeba ideologického vyjádření a orientace se dostala do fatálního rozporu s politickou organizací sudetoněmeckých občanů, které nutila hledat nové výrazové prostředky. Jako základna takových aktivit se nabízela rozvinutá síť spolků, která ve stejném rozsahu a beze změn přežívala i za československé republiky. Ztráta spojení s organizacemi v Rakousku jim nezpůsobila zásadnější otřesy díky přirozeným sudetoněmeckým tradicím, zaručujícím neporušenou kontinuitu. Družstva, profesní zastoupení, spolky lidového vzdělávání, ochranné spolky atd. sdružovali v husté síti organizací většinu sudetoněmeckého obyvatelstva a nabízela možnost nejrůznějších kolektivních aktivit. Členství ve dvou či více spolcích nebylo výjimkou. Z toho důvodu posílilo postavení těchto nepolitických subjektů, ubírajících politickým stranám potřebnou energii a loajalitu, které však v činnosti spolků vyšla

naprázdno. Kvůli jejich nadbytku a nejasným cílům byla pro práci politických organizací nezbytná existence paralelních funkcí, což směřovalo k „institucionálnímu zdvojení“ občanských stran. Tento organizační marast rozměňoval významový obsah stran (Jaworski, 2004, str. 64)

Poučná je v této souvislosti malá brožura DNP z roku 1926: ALLGEMEINE Grundätze der deutschen nationalen Politik“ (Obecné zásady německé národnostní politiky), obsahující jakýsi ideologický program. „Svoboda ve Fichtově pojetí“ se pozvedá na ideál, předpokládá se „daná přirozenost národního ducha“ a kosmopolitní cíle: „Programový výbor“, jak se zde píše, „se plně shodl na nutnosti zastávání nikoliv sudetoněmecké, nýbrž celoněmecké politiky, avšak takové politiky, jež prospívá rozvoji celého lidstva.“ Tak obecné myšlenky ale samozřejmě nemohly oslovit konkrétní publikum, proto se strana obracela na „slušné lidi“ a snažila vzbudit jejich zájem o politiku. Stranickou politiku – znělo téměř omluvně – musíme provozovat, protože se nelze angažovat pouze v ekonomice nebo kultuře. Program byl adresován sudetoněmeckým ochranným spolkům s velkou členskou základnou, což se rovnalo výzvě k politizaci jejich práce. Avšak národně politický program DNP ani v nejmenším nepřesahoval proklamace apolitických lidových organizací. Proto se zdá příhodné nehledat relativně nízkou přitažlivost DNP, ale i DNSAP v zásadním aktivistickém postoji sudetoněmeckého obyvatelstva, nýbrž ji vysvětlit skutečností, že starší ochranné spolky měly výhodu nad mladými stranami v argumentech a počtu členů, které odčerpávaly sudetoněmecké národnostní politice. Jelikož značná část národních předáků byla současně členy některé ze stran, nastala zvláštní situace, kdy se většina jejich „přívrženců“ nacházela mimo vlastní stran, takže stranická politika nemohla využívat tohoto bohatého zdroje. současně můžeme předpokládat, že mnozí představitelé DNP a DNSAP se v nadstranické práci skutečně snažili zbavit svého nepřilíživého politického mandátu co by otravné povinnosti, aby se mohli plně angažovat v národnostním boji (Jaworski, 2004, str 65).

8 ZÁVĚR

Co lze říci na závěru? Secese podle mne bylo logické vyústění dané doby v kontextu s celoevropským nacionalismem, rozhodně nebylo výjimkou ba naopak. Samotné Československo bylo taktéž takovým vyústěním, jen s tím rozdílem, že svůj národní stát měli garantovaný a posvěcený vítěznými mocnostmi. Což z pohledu sudetského Němce samozřejmě vyústilo jako Versaillský diktát. A neumožnění tolik proklamovaného „národního sebeurčení“ v tehdejší době.

Nacionalistické tendence, které vyústili pokusem o odtržení nově vznikajícího státu, byly brány tehdejším obyvatelstvem kladně, až na některé výjimky z řad velkostatkářů a továrníků. Povinnost přihlásit se k Německému národu byla přijímaná, až s fanatickou vervou a nadšením. Není se čemu divit, je z cela logické, že němečtí Češi cítili tuto povinnost přihlásit se ke své jazykově bližší občanské společnosti. Záměrně jsem uvedl občanskou společnost z osobních důvodů, protože sám sebe považuji za Evropana. Zastávám totiž názor, že nejdůležitější roli, vzniklé netolerance mezi obyvatelstvem nově vznikajícího nového státu a tím bylo Československo, byla jazyková bariéra. Jazyková bariéra – Jazyk jako hlavní prostředek k určení národnosti. Kulturně jsme totiž měli k sobě nejblíž z celé Evropy.

V povědomí zůstává, že Nacismus (Nacionální socialismus) se v Československu objevil až z nástupem SdP (Sudetendeutschen partei), pomocí této práce jsem také poukázal na fakt, že zde zakotvil, už o dost dříve, respektive už na počátku formování Československé republiky.

Společenský vývoj, ať sebe víc bolestivý pro obě strany, nebyl až takovou katastrofou jak se na první pohled zdálo. Jednoznačně, ale došlo k nespravedlnosti na straně k německé národnosti, pokud bychom chtěli být spravedliví. I když situace vypadala z počátku neřešitelná, obě národnosti si k sobě opět našli cestu a to nejen zásluhou aktivistických stran, které se na to významně podílely. Společné soužití, které trvalo několik století se zkrátka nezapře.

SEZNAM LITERATURY

KNIHY:

BERAN, Jiří... [et al.]. **Dějiny Karlovarského kraje**. 1. vyd. Karlovy Vary : Karlovarský kraj, 2004. 207 s. ISBN 80-239-3477-5.

FALTYS, Antonín. **Karlovarsko proti fašismu a válce**. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1976. 189 s.

FALTYS, Antonín. **Vznik československého státu a Karlovy Vary: 1918-1988: z bojů o dnešek**. V Karlových Varech: Komise regionálních dějin OV KSČ, 1986. 35 s.

FALTYS, Antonín. **Za rudým praporem: z počátků dělnického hnutí v západních Čechách**. 1. vyd. Plzeň: Západočeské nakladatelství, 1980. 106 s.

GIEGOLD, Heinrich. **Češi a Němci: historie sousedských vztahů**. 2. vyd., V českém jazyce 1. [Cheb]: AEK, 2002. 96 s.

JAKŠ, Alfréd. **Karlovarsko na předělu dvou epoch 1917-1921**. 1. vyd. Plzeň: Krajské nakladatelství, 1962. 131, [3] s.

JAWORSKI, Rudolf. **Na stráži němectví nebo v postavení menšiny?: sudetoněmecký národnostní boj ve vztazích výmarské republiky a ČSR**. Vyd. 1. [Praha]: Pražská edice, 2004. 270 s. Historica. ISBN 80-86239-09-8.

JÍLEK, Tomáš. **Kapitoly z historie západních Čech 20. století**. V Plzni: Západočeská univerzita, Ústav celoživotního vzdělávání, 2010. 68 s. Edice Univerzity třetího věku. ISBN 978-80-7043-927-2.

KOSCHMAL, Walter. **Češi a Němci: dějiny - kultura - politika**. Vyd. 2. Praha: Paseka, 2002. 473 s. ISBN 80-7185-482-4.

MAZUR, Arnošt. **Kořeny fašismu sudetských Němců v Československu : bibliografický výběr sudetik z let 1918-1939**. Opava: Slezský ústav ČSAV, 1963. 131 s.

RÁDL, Emanuel a BROKLOVÁ, Eva, ed. **O německé revoluci; K politické ideologii sudetských Němců**. V tomto souboru vyd. 1. Praha: Masarykův ústav AV ČR, 2003. 143 s. ISBN 80-86495-17-5.

Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948.
Praha: Gallery, 2002. 304 s. ISBN 80-860010-55-4.5

VEBER, Václav a Pavel MAREK. **Dějiny Rakouska: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004.** Vyd. 1. Praha: Lidové noviny, 2002, 727 s. Dějiny států (Nakladatelství Lidové noviny). ISBN 80-710-6491-2.

ŘEHÁČEK, Karel. **Němci proti Československu na západě Čech (1918-1920).** Plzeň: [Karel Řeháček], 2008. 182 s. ISBN 978-80-254-3358-4.

Sborník k dějinám dělnického hnutí a KSČ na Karlovarsku. 1. vyd. Karlovy Vary: Okresní výbor KSČ, 1978. 365 s.

SEIBT, Ferdinand. **Německo a Češi: Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy.** 1. vyd. Praha: AV ČR, 1996. 464 s. rejstřík. ISBN 80-200-0577-3.

KÜPPER, René. **Karl Hermann Frank (1898-1946): politická biografie sudetoněmeckého nacionálního socialisty.** Vyd. 1. Překlad Blanka Pscheidtová. Praha: Argo, 2012, 381 s. Ecce homo, sv. 17. ISBN 978-802-5705-216.

OLIVOVÁ, Věra. **Dějiny první republiky.** Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2000, 355 p. ISBN 80-718-4791-7.

MALÍŘ, Jiří a Pavel MAREK. **Politické strany: vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu 1861-2004.** Vyd. 1. Brno: Doplněk, 2005, 1021 s. ISBN 80-723-9180-1.

ČLÁNKY:

AUGUSTIN, Milan, 1960-. **4. a 5. březen 1919 v Karlových Varech.** Historický sborník Karlovarska, 1993, č. 1, s. 135-144.

SANDER, Rudolf. **Sudetští Němci a ČSR v letech 1918-1938 ve světle archivních dokumentů.** Sborník archivních prací. 2007, roč. 57, č. 1, s. 157 - 236. ISSN 0036-5246.

DIPLOMOVÉ PRÁCE:

KOPAL, Jan. **Politické strany v politickém systému I. republiky** [online]. Brno, 2009 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/210864/pravf_b/Bakalarska_prace_-_finalni_verze.pdf Bakalářská. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Vedoucí práce Jiří Kroupa.

VALDMAN, Ladislav. **Česko-německé vztahy v období let 1918 - 1939** [online]. Praha, 2012 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: <http://isis.vse.cz/zp/109197> Bakalářská. Vysoká škola ekonomická, Fakulta mezinárodních vztahů. Vedoucí práce Zdeněk Veselý.

ZATLOUKALOVÁ, Lucie. **Vztahy Čechů a českých (sudetských) Němců v éře 1. republiky na území Československa** [online]. Brno, 2008 [cit. 2013-06-06]. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/123654/pedf_m/Vztahy_Cechu_a_ceskych__sudetskych__Nemcu_v_ere_prvni_republiky_v_CSR.pdf Diplomová. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Jiří Nolč.

10 PŘÍLOHY

PŘEHLED ROZHODUJÍCÍCH POLITICKÝCH STRAN PŮSOBÍCÍ NA KARLOVARKU V OBDOBÍ PRVNÍCH DESETI LET ČSR

Strana	Německý název	Český název
DSAP	Deutsche socialdemokratische Arbeiterpartei	Německá sociálně demokratická dělnická strana
BdL	Bund der Landwirte	Němečtí agrárníci
ChSP	Christlich soziale Partei	Křesťanští sociálové
DNP	Deutsche nationale Partei	Německá nacionální strana
DNSAP	Deutsche nationale socialistische Arbeiterpartei	Německá národně socialistická dělnická strana
KSČ		Komunistická strana Československá

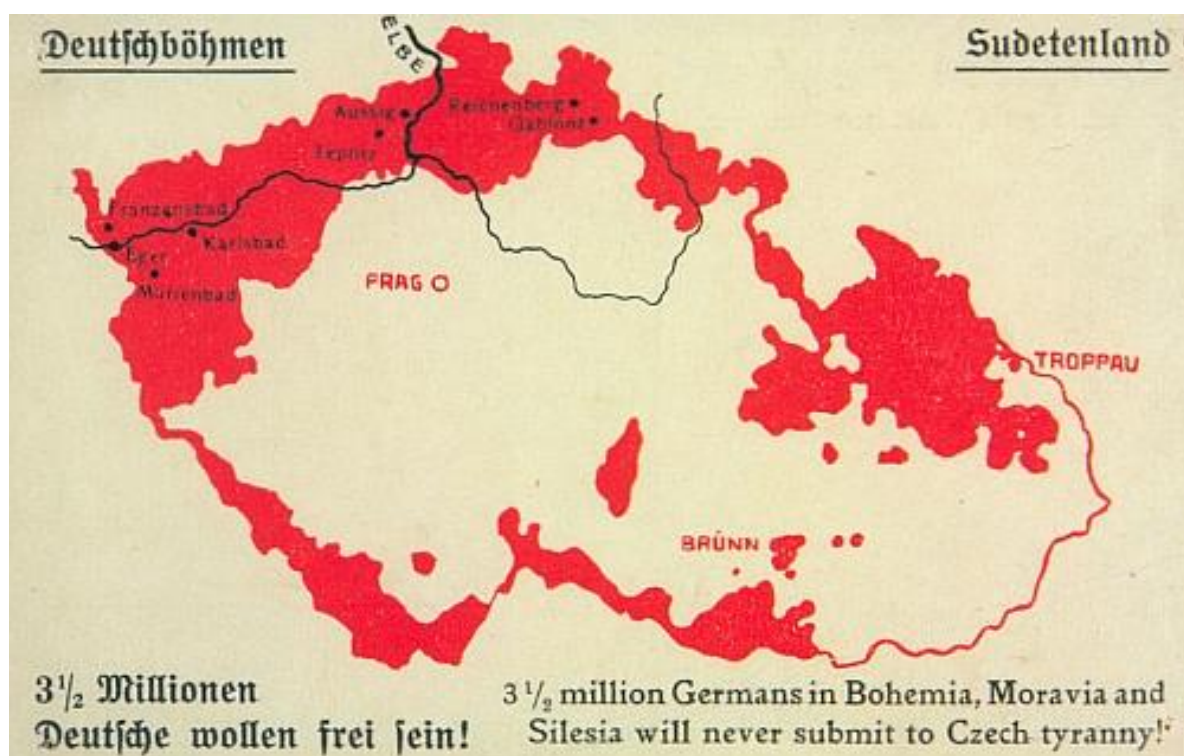
Zdroj: Antonín Faltýs, Karlovarsko proti fašismu a válce.

VOLEBNÍ VÝSLEDKY V ROZHODUJÍCÍCH OBDOBÍ PRO KARLOVARSKO

Pol. strana	1920	1925	1928	1929
DSAP	131 823	84 026	86 554	106 483
BdL	52 140	72 414	49 860	49 017
ChSP	16 367	29 694	43 107	43 193
DNP	-	32 434	37 304	31 764
DNSAP	42 484	22 345	21 719	25 772
KSČ	-	27 345	37 484	37 377
	Volby do Poslanecké sněmovny	Volby do Poslanecké sněmovny	Volby do Obecních zastupitelstev	Volby do Obecních zastupitelstev

Zdroj: Antonín Faltýs, Karlovarsko proti fašismu a válce.

POHRANIČNÍ OBLAST NĚMECKÝCH ČECH (TZV. SUDET)

Zdroj: Karel Řeháček, Němci proti Československu na západě Čech (1918-1920)

ČTRNÁCT BODU PREZIDENTA WILSONA (8.1. 1918)

Prezident Wilson jasně formuloval nové zásady vztahů mezi zeměmi a principy světového řádu, které měly nastoupit místo zprofanované politiky tajných smluv a spojenectví v evropské politice. *Body 1.-5. se věnují zásadám poválečné spolupráce, body 6.-13. hovoří o vytvoření poválečného uspořádání světa na základě zásady sebeurčení národů a vzniku etnických státních hranic nezávisle na výsledcích války, poslední bod č. 14 se týká vzniku mezinárodní organizace:*

1. **Odstranění kabinetní diplomacie.** Změna stylu chování států, tajná zákulisní diplomacie měla být nahrazena otevřenou mezinárodní diplomacií s cílem udržovat mír.
2. **Svobodná mořeplavba.** V mezinárodních vodách měla platit absolutní svobodná plavba a také právo rovného ke svobodným zdrojům surovin.
3. **Odstranění překážek mezinárodního obchodu.** Cílem bylo vytvoření svobodného, liberálního obchodního systému ve světě, prostřednictvím odstraňování obchodních překážek.
4. **Omezení zbrojení.** Všechny státy a národy se měly podílet na procesu odzbrojování.
5. **Vyřešení koloniální otázky.** Koloniální otázky a problémy se měly řešit nestranně s přihlédnutím k názoru domorodého obyvatelstva
6. **Evakuace cizích vojsk z ruského území.** Německá vojska měla být stažena z okupovaných území v Rusku.
7. **Obnova suverenity Belgie.** Mělo dojít k znovuoobnovení nezávislé Belgie
8. **Navrácení Alsaska-Lotrinska Francii.** Francie měla být obnovena v předválečných hranicích a navíc měla opět získat Alsasko- Lotrinsko
9. **Italské hranice podle národnostního principu.** Co nejpřesněji vytvoření italských státních hranic na základě etnických hranic.
10. **Vytvoření předpokladů pro autonomní vývoj národů Rakousko-Uherska.** Národy žijící v Rakousku-Uhersku měly obdržet autonomá status.
11. **Ukončení okupace Rumunska, Srbska a Černé Hory a zajištění přístupu Srbska k moři.**
12. **Nezávislost Turecka, autonomie pro neturecké národnosti Osmanské říše.** Turecko mělo také zajistit svobodnou plavbu úžinami Bosporem a Dardanelami.

13. **Zřízení nezávislého Polska s přístupem k moři.** Polsko mělo mít přístup k Baltskému moři.

14. **Založení Společnosti národů.** Tato organizace měla za úkol garantovat dodržování mezinárodního práva, územní nedotknutelnosti a politické nezávislosti každého z členských států. Byl zde uplatněn princip rovnosti všech členů, bez rozdílu mezi malými a velkými státy.

Zdroj: Z.Veselý, 2000, str. 49-51